

Tekst til Hverdagslivspalten i TA lørdag 27.05.17

Av Beate Alstad

En historie om syfilis og gonore.

Vi vet ikke hvor lenge kjønnssykdommer har eksistert. Men vi kjenner til at de gamle egypterne beskyttet seg mot dem ved hjelp av amuletter og smykker. Det finnes egyptiske skrifter fra 1555 før Kristus som inneholdt råd mot gynekologiske sykdommer. Og hos egyptiske menn kan det av samme grunn ha vært vanlig med tatovering til høyt oppe på lårene. Fra det engelske krigsskipet «Mary rose» i det 16 århundre finnes det historier om spesielle kirurgiske instrumenter som ble brukt til å injisere kvikksølv i urinrøret som en kur mot gonore. På 1800 tallet er det to medisiner som ble brukt mot både akutt og kronisk gonore. Det var indonesisk pepper og en balsam som var en ekstrakt fra et søramerikansk tre. I 1859 ble det importert hele 68 tonn av denne balsamen til Storbritannia hvor mesteparten ble brukt i gonorebehandling. Bivirkningene i fordøyelsessystemet var kraftige, uten at det virket på kjønnssykdommene.

Den tyske legen Albert Neisser oppdaget at gonore bakterien var tilstede hos pasienter med symptomer på sykdommen, og han utviklet en vaksine mot gonore i sitt eget laboratorium som ble tilgjengelig for offentligheten i 1909.

Fremskritt innen utvikling av kjemikalier mot sykdommer ledet til bruk av sulfanilamid i gonorebehandlingen. Likevel var det ikke før på 1940-tallet, med oppdagelsen av antibiotika og penicillin, at sykdommen kunne kureres på et effektivt vis.

Sammenlignet med gonore virker syfilis som en nesten «moderne» sykdom, og ikke minst mye farligere. Christoffer Columbus fikk skylden for å ha bragt sykdommen til Europa fra Amerika allerede i 1493. I dag vet vi at syfilis har eksistert i Europa i mange hundre år før den tid, trolig feildiagnostisert som spedalskhet. I Europa dukket syfilis først opp i historiske nedskrivninger i 1496, av en mann ved navn Joseph Grunpeck som selv led av sykdommen. Han beskrev « en sykdom så ond, så plagsom, så skrekkelig at ingenting så gruoppvekkende, fryktelig eller ekkelt noensinne hadde funnets på vår jord før». Middelalderens behandlingsmetoder var ikke effektive i kampen mot syfilis hvor alt fra brennesle til kvikksølv ble brukt i behandlingen. Kvikksølvbehandlingen var også en meget giftig, smertefull og skremmende behandling som ikke egentlig hjalp på sykdommen. Behandlingen kunne vare så lenge som tre måneder, og på den tiden var pasienten blitt så utslitt og kroppen så kvikksølvforgiftet at det i seg selv ofte var dødelig.

Så sent som i det 18. århundre trodde man gonore og syfilis var samme sykdom, bare på forskjellige stadier. Sykdommen var til stede over alt og i alle samfunnslag.

I det 19 århundre ble syfilis stort sett vurdert som en gudsforbannelse, som straff for syndefulle handlinger. Frykt for sykdommen ble brukt for å motarbeide seksuell aktivitet.

I dag er syfilis i sine tidlige stadier enkelt å behandle med antibiotika. Dessverre er syfilis fortsatt et globalt problem, og det er anslått at 12 millioner mennesker smittes hvert år gjennom ubeskyttet sex.

Antall gonoretilfeller i Norge øker like fullt både blant heteroseksuelle og menn som har sex med menn, så derfor er det meget viktig å bruke kondom og annen prevensjon ved seksuelle aktiviteter.

God helg Telemark.